

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Fényképfelvétel szerzői jogi védelme

Ügyszám: SZJSZT 10/07/1.

A bíróság megkeresése:

A bíróság a következő megkereséssel fordult a testülethez:

„Bíróság mint elsőfokú bíróság a dr. F. P. ügyvéd által képviselt kk. F. K. felperesnek a dr. B. M. ügyvéd által képviselt V. Kft. alperes, a dr. Sz. Cs. ügyvéd által képviselt A. Zrt. Középdunántúli Igazgatósága beavatkozó ellen személyhez fűződő jogok és szerzői jogok megsértése iránt indított perében megkeresi a Magyar Szabadalmi Hivatal Szerzői Jogi Szakértői Testületét (1054 Budapest, Garibaldi u. 2., levélcím: 1370 Budapest, Pf.: 552.), hogy szíveskedjen állást foglalni abban a kérdésben, hogy a mellékelt megküldött, a kiskorú felperesről készült fotó a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény tárgyi hatálya alá tartozik-e, fotóművészeti alkotásnak, vagy csupán egyszerű, egyéni, eredeti beállítást nélkülöző „hobby” szintű fényképfelvételnek. (A mellékelt színes fotó első képe a per tárgya.)

Tájékoztatásul közli a megyei bíróság, hogy a kiskorú felperes törvényes képviselői miatt indítottak pert az alperes ellen, mert álláspontjuk szerint az alperes ügyvezető igazgatója megsértette a kiskorú felperes személyhez fűződő és szerzői jogait azzal, hogy az alperesi strandon – bár az ő engedélyükkel – lefényképezte kislányukat, azonban arra nem kért és nem is kapott engedélyt, hogy az így készült fotók óriásplakátokon, buszokra felhelyezett reklámokon felhasználásra kerüljenek.

A perben vita alakult ki abban a tekintetben, hogy az alperes ügyvezetője által készített fotók engedély nélküli felhasználásával az alperes megsértette-e a kiskorú felperes mint „alkotó” szerzői jogát is (szerzői jogról szóló törvény 16. §. (1) bekezdése), vagy pedig a fotók csupán egyszerű fényképfelvetelek, nem minősülnek művészeti alkotásnak, esetlegesen a személyhez fűződő jogai sérültek a gyermeknek.”

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

1.) A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. számú törvény (a továbbiakban: az Szjt.) a fotóművészeti alkotásokat az irodalmi, tudományos és művészeti művek többi kategóriáival egyenrangú műkategóriaként ismerte el. Megszűntek a szerzői jogunkban az ilyen alkotásokra vonatkozóan korábban létezett különleges rendelkezések.

Az Szjt. 1. §-ának (2) bekezdése így rendelkezik: "Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: ... (i) a fotóművészeti alkotás."

Alá kell azonban húzni azt, hogy a "fotóművészeti" jelzőben a "művészeti" kifejezés nem jelent valamilyen külön minőségi besorolást. A fotóművészeti alkotásokra is vonatkozik az

Szjt. 1. §-ának (3) bekezdése, amely így szól: "A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. *A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.*" (Kiemelés az eljáró tanácstól.)

(Ennek tükrében megemlíthető, hogy a "fotóművészeti" jelző némileg félrevezetőnek tűnhet. Ezt a kifejezést még az eltérő védelmi szinteket alkalmazó korábbi szerzői jogi törvényünkben vette át a hatályos Szjt. valójában a "fényképezési" jelző lenne a megfelelő, mint amelyet az irányadó és a Magyarországot is kötő nemzetközi és közösségi rendelkezések alkalmaznak (ld. lentebb). Az Szjt. 3. §-ának a fent idézett (3) bekezdése teszi nyilvánvalóvá, hogy valójában a magyar jogban is erről van szó.)

2.) A fotóművészeti alkotásoknak a többi műkategóriához való asszimilálása mind nemzetközi szinten, mind pedig a közösségi jog - az "*acquis communautaire*" - szintjén végbement, s az Szjt. fent idézett rendelkezései (s különösen az, hogy megszűnt a fényképeknek a korábbi szerzői jogi törvényünkben meglévő kétszintű - szerzői jogi és egy alacsonyabb szintű "rokonjogi" - védelme) ennek felelnek meg.

Nemzetközi szinten a fényképezési alkotásoknak a többi műkategória szintjére emelése a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Szerzői Jogi Szerződése (WCT) révén teljesedett be. (Az 1996-ban elfogadott és 2002-ben hatályba lépett WCT-nek Magyarország is szerződő fele.) A WCT 9. cikke úgy rendelkezik, hogy "[a] Szerződő Felek a fényképezési alkotások tekintetében nem alkalmazzák a Berni Egyezmény 7. cikke (4) bekezdésének a rendelkezéseit." A Berni Egyezmény 7. cikkének (4) bekezdése ugyanis lehetővé teszi, hogy a fényképezési művek (az Egyezmény ezt a kifejezést használja; angolul "*photographic works*" szerepel a szövegben) és az iparművészeti alkotások esetében az egyéb műkategóriákra irányadó védelmi időtől (a szerző élete és a halálát követő év elejétől számított 50 év) elérő védelmi időt is alkalmazhatnak, feltéve, hogy az nem rövid ebb, mint az adott mű megalkotását követő év elejétől számított 25 év.

3.) A közösségi jog szintjén már a WCT elfogadása előtt megtörtént a fényképezési műveknek a többi műkategóriához történő teljes hasonítása. A Tanácsnak a szerzői jog és bizonyos kapcsolódó jogok védelmi idejének a harmonizálásáról szóló, 1993 szeptember 27.-én elfogadott 93/98/EGK számú irányelve végezte ezt el. Az irányelv 1. cikke határozza meg az irodalmi és művészeti művek védelmi idejét (ami általában a szerző élete és a halála utáni év kezdetétől számított 70 év). Majd a 6. cikke úgy rendelkezik, hogy a fényképezési művek (az irányelv is ezt a művészeti színvonalra, illetőleg értékítéletre nem utaló kifejezést használja; angolul "*photographic works*" szerepel itt is) esetében is ezt a védelmi időt kell alkalmazni. Tisztázza a 6. cikk azt is, hogy egy fénykép szerzői jogi védelmének az egyetlen feltétele az, hogy az a szerző saját szellemi alkotása legyen; semmilyen más kritérium nem alkalmazható ebből a szempontból.

4.) Mint ahogyan a Testület arra korábbi szakértői véleményeiben már rámutatott, az alkotás akkor "egyéni," ha "az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s

ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat," és akkor "eredeti," ha "az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata. "¹

Annak bemutatására, hogy mit jelent mindez a fényképészeti művek területén, érdemes utalni arra a dokumentumra, amelyet a Szellemi Tulajdon Világszervezete és az UNESCO készített egy olyan kormányzati értekezletre, amelyet kifejezetten a fényképészeti művek szerzői jogi védelmének a kérdéseiről tartottak.² A dokumentum, amelyet később a WIPO és az UNESCO megfelelő vezető testületei jóváhagytak, tíz elvet határozott meg a fényképészeti alkotások védelmére. A legelső, PHW1 számú elv³ (2) bekezdése így szól: "Minden fénykép, amely eredeti elemeket tartalmaz szerzői jogi védelmet kell, hogy élvezzen. Minden fénykép esetében úgy kell tekinteni, hogy az eredeti elemeket tartalmaz, és hogy ennek megfelelően fényképészeti műnek minősül, kivéve az olyan fényképet, amelynek az esetében a fényképet készítő személynek nincs semmilyen befolyása a kép kompozíciójára vagy más egyéb lényeges elemére."⁴

A dokumentum felsorol számos elemet, amely alapjául szolgálhat egy fénykép egyéni, eredeti jellegének, kezdve magától a témaválasztástól, a fényképezés szögének a meghatározásán át a "képkivágás" módjáig (vagyis addig, hogy a téma miként helyezkedik el a fénykép keretein belül). A fent idézett elv indokolása utal egy korábbi bírósági ítéletre, amely szerint "egyetlen fénykép, bármilyen egyszerű is, sem lehet mentes a szerző személyes hatásától," majd így folytatódik: "Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag az emberi lények által készített minden fénykép szükségképpen magában foglalja az eredetiségnek valamely elemeit. Amennyiben az eredetiség megállapítható, nincs alap annak a kijelentésére, hogy valamely alacsonyabb szintű eredetiség még nem elegendő, és hogy egy magasabb szintű eredetiségre van szükség a szerzői jogi védelemhez. Csak azok a fényképek zárhatók ki a szerzői jogi védelemből, amelyeknek az esetében nincs tere személyes döntésre és nincs lehetőség a kép kompozíciójának a befolyásolására (mint például az automatikus közlekedés-ellenőrzési készülékek által rögzített képek, bizonyos törvények szerint a pénzbedobással működő kamerák útján készített fényképek, stb.). Egyebekben az is nyilvánvaló, hogy a már meglévő fényképekről készült fényképek sem számítanak eredeti műveknek."⁵

5.) Az eljáró tanács a fent idézett rendelkezések alapján végezte el az ügy tárgyát képező fényképek vizsgálatát, és megállapította, hogy azok kétségen kívül egyéninek, eredetinek számítanak, s így megfelelnek a szerzői jogi védelem követelményeinek. Ez adódik a nyilvánvalóan tudatos témaválasztásból, a fényképezés szögének és távolságának a

¹ Az idézet az SzJSzT 38/03. számú szakértői véleményének 3. pontjából való. "A szerzői jog a gyakorlatban - A Szerzői Jogi Szakértői Testület véleményeinek gyűjteménye (1997-2003)," KJK Kerszöv, 2004, 77. old.

² Az értekezletet 1988. április 18. és 22. között tartották Párizsban. A dokumentum száma: UNESCO/WIPO/CGE/PHW/3. Ld.: "Copyright" (a WIPO szerzői jogi havi lapja), 1988. júniusi szám, 262 - 281. oldal.

³ Korábban hasonló kormányzati értekezleteket tartottak más műkategóriák védelme tárgyában is, s mindenhol ilyen "elveket" - angolul a "principles" kifejezés szerepelt - fogadtak el, amelyeknek a számozása az adott műkategóriára utalt. A fényképészeti alkotásokra vonatkozó elveket ez a "PHW" - a photographic works" rövidítése - szériaszámozás azonosította.

⁴ Az eredeti angol szöveg a következő: "All photographs that contain original elements should be protected by copyright as photographic works. All photographs should be considered as containing original elements and thus as being photographic works, except those in the case of which the person taking the photograph has no influence on the composition or other significant elements of the picture." (Ld. a "Copyright" folyóirat fent említett számának 271. oldalát.)

⁵ Az eredeti angol szöveget lásd a "Copyright" folyóirat fent említett számának 270. oldalán.

megválasztásából, a témának a képkivágáson belül való elhelyezéséből, a fókuszálás jellegéből, és így tovább.

6.) Ami azt a kérdést illeti, hogy a képeken szereplő kiskorúnak sérültek-e a személyiségi, illetve szerzői jogai, az eljáró tanácsnak kétfajta választ kell adnia. Az első az, hogy **az esteleges személyiségi jogi sérelem megítélése nem tartozik a Testület hatáskörébe.** A másik pedig az, hogy **a kiskorú felperes csupán a fénykép tárgya; a fényképnek nyilvánvalóan nem alkotója, így nem illeti meg szerzői jogi védelem.**

Budapest, 2007. április 18.

dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

id. Dr. Ficsor Mihály
a tanács előadó tagja

dr. Bán András
a tanács szavazó tagja